

คอลัมน์ “เศรษฐกิจทรรคน้ำท่าพระจันทร์”

Corporate Thailand ฉบับเดือนพฤศจิกายน 2539

รักเมืองไทย ซื่อสินค้าไทย

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

เมื่อแรกที่ผมได้คำขวัญ “รักเมืองไทย ซื่อสินค้าไทย” ผมมิได้คาดคิดว่า การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีนั้นมีปัญหาและอุปสรรคมากมายนัก

วันหนึ่ง ผมตั้งปณิธานว่าจะทดลองเป็นพลเมืองดีตามคำขวัญที่โฆษณาทางสถานีวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ ผมลองวางแผนอยู่ในใจว่า ผมจะแสดงความรักเมืองไทยด้วยการซื้อและใช้ สินค้าไทยอย่างไร

หลังจากตื่นนอนในยามเช้า ผมต้องตีหมาแพะเป็นอาเจิน ในวันนี้ ผมต้องงดตีหมาแพะชั่วคราว สำหรับคนที่เคยตีหมาแพะวันละ 5-6 แก้ว การงดตีหมาแพะกะทันหันอาจก่อให้เกิดอาการ ‘ลงแดง’ ได้ แต่ทำอะไรก็ได้ ในเมื่อหมาแพะที่ผมตีมันมีเครื่องหมายการค้าต่างประเทศ ถึงจะมีเม็ดหมาแพะไทยผสมอยู่บ้าง ก็ยังคงมีองค์ประกอบวัตถุดิบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ชื่อสำคัญก็คือ เมื่อมีการใช้เครื่องหมายการค้าต่างประเทศ ก็ต้องเสียค่าเครื่องหมายการค้าและ/หรือค่าสิทธิบัตร ทุกครั้งที่คนไทยตีหมาแพะที่มียี่ห้อต่างประเทศ ดุลบัญชีสะพัดย่อมขาดดุลมากขึ้น

ผมยอม ‘ลงแดง’ ด้วยการงดตีหมาแพะ และวางแผนอยู่ในใจว่า บ่ายวันนี้ผมจะหาซื้อหมาแพะพื้นเมือง แต่ผมก็ไม่แน่ใจว่า ร้านที่ตีหมาแพะขายเอง ทั้งที่บางลำพูและสีลม นำเข้าหมาแพะจากต่างประเทศหรือไม่ เพียงเรื่องหมาแพะเรื่องเดียว ผมก็มีปัญหาเสียแล้วว่า ผมจะซื้อหมาแพะ ‘ไทย’ ได้ที่ไหน แม้หมาแพะบางยี่ห้อจะได้ชื่อว่าเป็นหมาแพะไทย แต่เครื่องจักรที่อบและตีหมาแพะล้วนนำเข้ามาจากต่างประเทศ

เมื่อผมย่างเข้าห้องน้ำ ผมต้องมีอาการช้ำหุดตาดหาย เพราะห้องน้ำในบ้านผมล้วนใช้เครื่องสุขภัณฑ์จากต่างประเทศ ในนามของความรักชาติ ผมต้องกลืนอ้อยอย่างสุดใจขาดดี้นการปล่อยอ้อยสู่เครื่องสุขภัณฑ์จากต่างประเทศเป็นการแสดงออกถึงความไม่รักเมืองไทย ผมเพิ่งพบสัจธรรมว่า การกลืนอ้อยนั้นเป็นความอดกลั้นเหนือความอดกลั้นใดๆ แต่ผมก็สามารถ ‘ตรัสรู้’ และพบสัจธรรมดังกล่าวนี้ ผมวางแผนต่อมาว่า ผมจะต้องหาบริเวณบ้านชุดส้วมซึมสำหรับการ

ถ่ายทุกซ์ประจำวัน สำหรับนาครชน การ 'ไปทุ่ง' เป็นเรื่องยากยิ่ง เพราะหาทุ่งไม่ได้ ทุกหนแห่ง มีแต่ตึกกรมบ้านช่อง และหมู่บ้านจัดสรร

เช้าวันนี้ ผมต้องนุ่งผ้าขาวม้าออกไปอาบน้ำจากตุ่มนอกบ้าน ตุ่มเป็นเครื่อง สุขภัณฑ์ชนิดเดียวที่เป็นสินค้าไทย ส่วนผ้าขาวม้ายังมีข้อกังขาได้ พอถึงเวลานุ่งผ้า ผมต้องเผชิญ ปัญหาสำคัญ เพราะหาเสื้อและกางเกงที่เป็นสินค้าไทยมิได้ แม้เสื้อและกางเกงที่ผมสวมใส่ไม่มี เครื่องหมายการค้าต่างประเทศ และผ้าที่ใช้ตัดล้วนทอในประเทศ แต่ผมก็ทราบแก้ไขดีกว่า การ ทอผ้าในเมืองไทยต้องอาศัยใยสังเคราะห์และสิ่งทอบางประเภทจากต่างประเทศ มิใช่ต้องกล่าวว่า การทอผ้าต้องพึ่งพิงเครื่องจักรจากต่างประเทศเกือบทั้งสิ้น ถ้าหากรัฐบาลต้องการส่งเสริมให้ คนไทยใช้สินค้าไทย ก็ต้องให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างสมบูรณ์ว่า สินค้าใดเป็นสินค้าไทย และความเป็นไทยของสินค้าแต่ละชนิดมีมากน้อยเพียงใด สำนักงานมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม ต้องทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานความเป็นไทยของสินค้า

หากผมต้องการแสดงความรักเมืองไทยอย่างสุดจิตสุดใจ ผมต้องนุ่งผ้าขาวม้า ไปทำงาน เพราะผ้าขาวม้าเป็นเครื่องแต่งกายที่มีข้อกังขาน้อยที่สุดในบรรดาเครื่องแต่งกายที่ผม มีอยู่ แต่ผมก็มีปัญหาว่า จะเอาอะไรมาปกปิดอวัยวะเบื้องบน การแต่งกายเยี่ยงซีเปลือยไปทำงาน เป็นการทำลายความมั่นคงแห่งชาติ เพราะจะสร้างความโกลาหลในสังคม ผมตัดสินใจลดความ รักเมืองไทยลง ด้วยการแต่งกายตามปกติ พร้อมกับสวมถุงเท้าและรองเท้า ซึ่งผมแน่ใจว่า มีองค์ประกอบวัตถุดิบจากต่างประเทศ

เช้าวันนี้ผมบ้วนปากด้วยน้ำเกลือ และใช้นิ้วมือถูขี้ฟัน ผมไม่กล้าใช้แปรงสีฟันและ ยาสีฟัน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าต่างประเทศ ด้วยเหตุที่ผมเป็นคนช่างคิดตั้งแต่วัยเด็ก ผมไม่แน่ใจ ว่า น้ำประปาเป็นสินค้า 'ไทย' หรือไม่ เพราะน้ำประปาต้องผสมคลอรีนซึ่งต้องนำเข้า อีกทั้ง เครื่องกรองน้ำประปาก็ต้องนำเข้าจากต่างประเทศด้วย

พอถึงเวลาอย่างก้าวออกจากบ้าน ผมขับรถออกจากบ้าน แต่แล้วก็ต้องขับกลับ ไปจอดที่เดิม เมื่ออุกคิดได้ว่ารถยนต์เป็นสินค้าต่างดาว ถึงจะประกอบในเมืองไทย แต่ชิ้นส่วนและ อุปกรณ์มากกว่าครึ่งหนึ่งนำเข้าจากต่างประเทศ ผมตัดสินใจเดินระยะทาง 2 กิโลเมตรเศษ ออกสู่ ถนนใหญ่ เพื่อขึ้นรถโดยสารประจำทาง และแล้วผมก็พบข้อเท็จจริงว่า องค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพมหานครไม่มีความรักเมืองไทย เพราะรถเมล์ทุกคันล้วนมียี่ห้อต่างประเทศ ผมยืนอยู่ที่ป้ายรถเมล์ จนแน่ใจว่า ไม่มีรถเมล์ที่เป็นรถ 'ไทย' จึงเปลี่ยนแผนการเดินทาง

ผมไม่ยอมใช้บริการรถแท็กซี่อย่างแน่นอน เพราะยี่ห้อต่างชาติปรากฏหราบน ตัวรถนั่นเอง ครั้นจะใช้บริการรถตุ๊กตุ๊กก็รู้สึกลังเล ถึงตัวถังจะผลิตในเมืองไทย แต่เครื่องยนต์และ

อุปกรณ์อื่นๆ ล้วนนำเข้ามาจากต่างประเทศ เมื่อคิดถึงข้อเท็จจริงที่ว่า เรือด่วนก็มีข้อขัดข้องเดียวกัน ผมจึงตัดสินใจเดินระยะทาง 5 กิโลเมตรเพื่อไปทำงาน

เมื่อผมเดินมาถึงสะพานปิ่นเกล้าฯ อาการเดินของผมก็สะดุดหยุดลง ผมต้องตัดสินใจอีกครั้งว่า ผมควรจะว่ายน้ำข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาหรือไม่ เพราะผมมีข้อกังขาเกี่ยวกับความเป็นไทยของสะพานปิ่นเกล้าฯ แม้ชื่อจะเป็นไทย แต่ผู้รับเหมาก่อสร้างเป็นบริษัทต่างชาติ และใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์การก่อสร้างที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ผมกราบขออภัยพระสยามเทวาริราชและฝืนใจเดินข้ามสะพานพระปิ่นเกล้าฯ ทั้งๆ ที่ไม่แน่ใจในความเป็นไทยของสะพานนี้

ผมใช้เวลาเกือบสองชั่วโมงในการเดินทางจากบ้านมาถึงที่ทำงาน พร้อมด้วยอาการเหนื่อยหอบ กว่าที่จะเริ่มทำงานได้ก็เป็นเวลาอีกครั้งชั่วโมงต่อมา สิ่งแรกที่ผมต้องสะดางก็คือ การนำหนังสือภาษาต่างประเทศส่งคืนห้องสมุด เพราะมีไซลีนคำไทย ในยามที่ต้องสอนหนังสือในห้องเรียน ผมไม่ยอมใช้ไมโครโฟนและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ด้วยเหตุผลเดียวกัน

ในฐานะที่เป็นปัญญาชนฟาสต์ฟู้ด ผมอดคิดมิได้ว่า หากจะให้ดีแล้ว ต้องชูคำขวัญด้วยว่า "รักเมืองไทย ต้องศึกษาความคิดและทฤษฎีไทย" เพียงการชูคำขวัญเช่นนี้ ความไกลหาย่อมเกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาเป็นอันมาก จะหาความคิดและทฤษฎีไทยจากที่ไหนมาสอน และหากจะให้ดีเลิศ ก็ต้องคว่ำบาตรผู้ที่ซื้อสินค้าต่างชาติ และรับอิทธิพลทางความคิดจากต่างชาติ ผมลองสำรวจตรวจสอบและพบว่า หากมีการคว่ำบาตรเช่นนี้ ผมต้องคว่ำบาตรกับเพื่อนร่วมงานทุกคนที่เหลือ แล้วผมจะหาบาตรนับร้อยมาจากแห่งหนใด

ตลอดทั้งวัน ผมไม่ยอมรับโทรศัพท์ เพราะเป็นสินค้าต่างชาติ ผมพบว่า ศานติสุขเพิ่มขึ้นอีกอีกโขจากการที่ผมไม่ยอมใช้สินค้าต่างประเทศ (โทรศัพท์) แต่ผมก็พวอดภาพได้ว่า ผู้คนที่พยายามติดต่อหาตัวผมคงงุ่นง่านไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาเจ้าหน้าที่ทั้งหลาย

ผมกำหนดแผนในใจว่า อาหารกลางวันวันนี้ต้องเป็นอาหารไทย อาหารประเภท 'แดกด่วน ยัดเร็ว' เป็นร้านต้องห้ามอยู่แล้ว เพราะต้องเสียค่าเครื่องหมายการค้าและ/หรือค่าสิทธิบัตร ผมต้องเลือกเข้าร้านไทยเท่านั้น แต่ร้านไทยอาจเลือกใช้เครื่องปรุงต่างประเทศ ผมต้องมีมาตรวัดความเป็นไทยของร้านอาหาร มาตรวัดต่างๆ ที่ผมไม่สงวนลิขสิทธิ์ ก็คือ การใช้ผงชูรส ผมเดินถามร้านอาหารทุกร้านว่า ใช้ผงชูรสในการปรุงอาหารหรือไม่ ผลปรากฏว่า ในวันนี้ ผมต้องอดอาหารกลางวัน แม้แต่ร้านหาบเร่ก็ยังใช้ผงชูรสในการปรุงอาหาร ผมจะรับประทานอาหารที่ใส่ผงชูรสได้อย่างไร ในเมื่อผงชูรสเป็นสินค้าต่างชาติ

ผมประทังชีวิตด้วยการใช้น้ำลูปห้อง ครั้นพบร้านขายขนมครกและปาต่องโก๋ ผมรู้สึกได้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น เพราะบัดนี้ผมได้พบอาหารไทยแล้ว แม้สามัญสำนึกจะบอกผมว่า ปาต่องโก๋มิใช่อาหารไทย แต่เมื่อพินิจพิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้ว ผมแน่ใจว่า ปาต่องโก๋มีสัญชาติไทย แม้จะมีเชื้อชาติต่างด้าวก็ตาม เขาเป็นว่า ผมรอดพ้นความหิวในวันนี้ด้วยขนมครกและปาต่องโก๋

ผมย้ายเข้ากลับบ้านในยามเย็นด้วยความเหนื่อยอ่อน แต่ผมก็กัดฟันเดินด้วยความรักเมืองไทย ผมอาบน้ำจากตุ่มนอกบ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้เครื่องสุขภัณฑ์ที่มียี่ห้อต่างประเทศซึ่งอยู่ในบ้าน หลังอาหารเย็น ผมนั่งชมรายการโทรทัศน์เฉพาะรายการผลิตภายในประเทศ ดูเหมือนคำขวัญของทางราชการจะบอกแก่ประชาชนว่า “รักเมืองไทย ต้องนั่งชมละครน้ำเน่าไทย”

ในนามของความรักเมืองไทย ผมต้องปฏิเสธนอนกลางสนามหญ้า เพราะเป็นที่นอนที่เดียวที่มีความเป็นไทยเต็มร้อย ผมไม่กล้านอนเตียง เพราะเกรงขอกล่าวหาว่าไม่รักชาติ ในเมื่อทราบแต่ใจดีว่า พูกหรือที่นอนมีเครื่องหมายการค้าต่างชาติ ครั้นจะนอนบนพื้นหน้าบ้าน ก็ทราบแก่ใจดีอีกเช่นกันว่า ไม่ที่ใช้ผลิตปาร์เก้นำเข้าจากมาเลเซียและอินโดนีเซียหาน้อยไม่

แต่ยูงที่รุ่มกัฒมตลอดคืนช่วยให้ผมได้คิด

ผมมีอาการวิปริตวิปลาสหนึ่งวันเต็มๆ สติสัมปชัญญะจึงกลับคืนสู่สภาพปกติ ผมกลับมาดำเนินชีวิตตามวิถีก่อนที่จะมีอาการวิปลาสผิดสำแดง และอดรู้สึกมิได้ว่าคนที่ชูนโยบาย “รักเมืองไทย ซื่อสัตย์ไทย” มีความวิปริตวิปลาสมากกว่าผมมากนัก

รัฐบาลดำเนินนโยบายการค้าเสรี ปล่อยให้สินค้าต่างชาติทะลักเข้ามาท่วมสังคมไทย อีกทั้งส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ มิเว้นแม้แต่ร้านขายของชำ ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร และภัตตาคาร

ในขณะที่รัฐบาลเลือกแนวทางเสรีนิยมทางการค้าและแนวทางเสรีนิยมในด้านการผลิต รวมตลอดจนแนวทางเสรีนิยมทางการเงิน แต่รัฐบาลกลับชูนโยบายชาตินิยมในการบริโภค ความไม่สอดคล้องต้องกันของการดำเนินนโยบายย่อมมีอยู่โดยพื้นฐาน แนวทางชาตินิยมในการบริโภคจะดำรงอยู่ได้อย่างไร ในท่ามกลางกระแสเสรีนิยมในการผลิตและกระแสเสรีนิยมทางการค้า

หากรัฐบาลเรียกร้องให้คนไทยซื้อสินค้าไทย รัฐบาลต้องจัดสรรสินค้าไทยให้ประชาชนเลือกซื้อ และต้องเป็นสินค้าที่มีราคาและคุณภาพทัดเทียมกับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศหรือสินค้าที่ผลิตโดยบริษัทต่างชาติในประเทศไทย

แต่อะไรเล่าคือสินค้าไทย ? ความเป็นไทยของสินค้านำเข้าวัดจากอะไร ?

สินค้าที่ผลิตภายในประเทศไทย มิอาจถือเป็นสินค้าไทยได้อย่างเต็มปากเต็มคำ เพราะสินค้าที่ผลิตภายในประเทศไทยจำนวนมาก ผู้ผลิตเป็นบริษัทต่างชาติ แม้ในกรณีธุรกิจร่วมทุน (joint venture) ก็ยังถกเถียงกันได้มากกว่า ธุรกิจนั้นมีสัญชาติไทยมากน้อยเพียงใด สัดส่วนการถือหุ้นอาจไม่สำคัญเท่าข้อเท็จจริงที่ว่า กระบวนการผลิตที่ใช้ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ และพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ซึ่งทำให้สังคมไทยต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศในรูปค่าสิทธิบัตร ค่า royalties และค่าเครื่องหมายการค้า นอกเหนือจากกระบวนการผลิตแล้ว สินค้าที่ผลิตยังมีองค์ประกอบวัตถุดิบและชิ้นส่วนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ (import content) อีกด้วย

ในปัจจุบัน สินค้าที่ผลิตในประเทศไทยที่ไม่มีองค์ประกอบวัตถุดิบและชิ้นส่วนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ และไม่ใช้เครื่องจักร กระบวนการผลิต และเทคโนโลยีที่นำเข้ามาจากต่างประเทศหาตัวอย่างได้ยากนัก แม้แต่ละครน้ำเน่าที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ก็ยังมีองค์ประกอบของสินค้าเข้า

ใครก็ตามที่ชูนโยบายชาตินิยมในการบริโภค โดยหวังที่จะช่วยแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ช่างไร้เดียงสาโดยแท้